

Чумак В. В.,

кандидат юридичних наук, старший викладач
кафедри адміністративної діяльності органів внутрішніх справ
факультету з підготовки фахівців для підрозділів міліції
громадської безпеки та кримінальної міліції у справах дітей
Харківського національного університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ ПОБУДОВИ ПОЛІЦЕЙСЬКОЇ СИСТЕМИ ЛИТОВСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ

Анотація. Розглянуто організаційну побудову поліцейської системи Литовської Республіки, а також проаналізовано можливість та доцільність її використання в Україні.

Ключові слова: поліція, діяльність, структура, організація, Литовська Республіка.

Постановка проблеми. Кардинальні зміни суспільних відносин у нашій державі, обраний нею курс євроінтеграції потребують удосконалення існуючих правових інституцій у правоохоронній сфері. Оновлення підходів до розуміння ролі міліції (поліції) у сучасному суспільстві вважається складовою частиною нинішньої правової політики держави, реформування правоохоронних органів загалом і органів внутрішніх справ зокрема.

Поряд із цим у зв'язку з виконанням зобов'язань, які взяла на себе Україна перед Європейським співтовариством з переорієнтування всієї діяльності МВС України з «силової» моделі до «сервісного підходу», задоволення потреб громадян, захист прав і свобод кожного визнаються пріоритетними та визначаються основним завданням правоохоронних органів. Сучасна система органів внутрішніх справ має перетворитися у відомство, головними напрямками діяльності якого має бути забезпечення охорони та захисту прав і свобод громадян, надання громадянам правової та соціальної допомоги, якісних послуг у сфері правоохоронної діяльності, підвищення рівня профілактики правопорушень [1, с. 11].

Дослідження організаційної побудови поліцейської системи у зарубіжних країнах є корисним, оскільки дозволяє запозичити позитивний зарубіжний досвід, який виправдав себе на практиці, а також урахувати ті чи інші негативні чинники, яких варто уникати. Для успішного проведення правових реформ в Україні на засадах демократії та верховенства права актуалізується досвід створення правової системи в колишніх країнах соціалістичного табору, які пройшли процес постсоціалістичної трансформації. Однією з таких країн є Литва – держава, у якій правова реформа проводилась у подібних до українських умовах на фоні демократизації ринкових перетворень та державного будівництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню досвіду діяльності поліції у зарубіжних країнах присвячували свої праці такі вітчизняні вчені: О. М. Бандурка, С. М. Гусаров, І. В. Дробуш, А. І. Камінський, А. Т. Комзюк, Ю. В. Кідрук, О. С. Проневич, А. В. Сергеев та інші. Проте праці, які б досліджували організаційну побудову поліцейської системи Литовської Республіки, відсутні, що підсилює її актуальність і своєчасність.

Мета цієї статті полягає у розгляді організаційної побудови поліцейської системи Литовської Республіки, а також аналізі можливостей та доцільності її використання в Україні.

Виклад основного матеріалу. Основним правоохоронним органом у Литовській Республіці є поліція.

Відповідно до ст. 11 закону про поліцію Литовської Республіки, поліція складається з:

1. департаменту поліції;
2. спеціалізованих поліцейських підрозділів;
3. територіальних підрозділів поліції;
4. спеціалізованих навчальних закладів поліції [2].

Зазначимо, що є й інші правоохоронні органи для виконання поліцейських функцій у конкретних областях: служба розслідування фінансових злочинів при Міністерстві внутрішніх справ Литовської Республіки, Державна прикордонна служба при Міністерстві внутрішніх справ Литовської Республіки, митна кримінальна служба, служба спеціальних розслідувань, департамент державної безпеки та військова поліція.

Слід наголосити, що діяльність поліції у Литовській Республіці регулюється законом про поліцію, який був прийнятий у 2000 році.

Зазначимо, що загальне керівництво і контроль за діяльністю поліції є обов'язком Генерального комісара поліції Литви, який призначається на посаду строком на 5 років і звільняється з посади Президентом Литовської Республіки за пропозицією Міністра внутрішніх справ, яка затверджується урядом Литовської Республіки. Генеральний комісар поліції Литви перебуває в прямому підпорядкуванні Міністра внутрішніх справ і підзвітний Президенту Литовської Республіки [3].

Департамент поліції при Міністерстві внутрішніх справ є підрозділом, який надає допомогу Генеральному комісару Литви розробити стратегію для діяльності поліції та здійснити контроль за її реалізацією, а також організовує управління територіальними підрозділами поліції.

Департамент поліції забезпечує виконання функцій поліції, які віднесені до його компетенції, контролює та координує діяльність підвідомчих підрозділів поліції, дає їм доручення та рекомендації, розробляє і реалізує загальну діяльність поліції та кадрову політику підвідомчих підрозділів поліції, забезпечує реалізацію державної програми в поліцейських підрозділах, організовує реалізацію рішень Генерального комісара поліції Литви, а також контроль за їх реалізацією [3].

Що стосується територіальних поліцейських підрозділів, то вони виконують функції, покладені на них правовими актами на встановленій території. Територіальні поліцейські підрозділи складаються з 10 графств – штаб-квартир поліції та їх підрозділів – 49 місцевих поліцейських підрозділів:

– штаб-квартири створені в центрі міста і забезпечують реалізацію завдань поліції на всій території. Їх функції полягають у координації та контролі за діяльністю місцевих поліцейських підрозділів нижчого рівня в межах їх території;

– місцеві поліцейські підрозділи створюються в адміністративних центрах муніципалітету, щоб служити на території відповідного муніципалітету. Місцеві поліцейські підрозділи забезпечують громадський порядок та безпеку; розробляють і

здійснюють програми щодо попередження злочинності; забезпечують захист життя, здоров'я та майна населення, а також громадський порядок; запобігають злочинним дія та іншим порушенням закону; виявляють і розслідують злочинні діяння та інші порушення закону; представляють проект бюджету на розгляд главам штаб-квартир поліції; здійснюють завдання та функції, покладені до їх компетенції, тощо [3].

Слід зазначити, що спеціалізовані підрозділи створені не за територіальним принципом. Ці підрозділи здійснюють певні (спеціальні) поліцейські функції, що визначені нормативно-правовими актами:

– бюро кримінальної поліції Литви – завдання цього бюро полягає і попередженні і виявленні серйозних і великих злочинів, злочинної діяльності, що викликають суспільний інтерес, діяльності, пов'язаної з функціонуванням злочинних організацій, організованих груп та їх членів, а також координуванні розслідування. Співробітники бюро займаються пошуком безвісти зниклих людей, а також осіб, які переховуються від правоохоронних органів та судів. Бюро складається з кількох відділів, а саме: слідчого відділу; оперативного підрозділу; відділу із захисту свідків і потерпілих; відділу з контролю за корупцією; міжнародного бюро зі зв'язків; інформаційно-аналітичного відділу;

– центр судової експертизи поліції Литви забезпечує комплексну науково-технічну допомогу посадовим особам слідчого підрозділу під час розслідування злочинної діяльності, а також її профілактики. Фахівці центру здійснюють огляд місця події, збирають проби і зразки злочинної діяльності і сліди злочинів, а також інші предмети, що мають значення для ідентифікації та розслідування злочинів; виконують лабораторні дослідження слідів злочину та інших об'єктів за допомогою науково-дослідного обладнання та сучасних методів дослідження. У 2007 році кінологічний центр поліції Литви, який організовує та координує підготовку поліцейських собак і їх інструкторів, веде дослідження та наукові ідентифікації, був включений до центру судової експертизи поліції Литви;

– антитерористична команда «ARA» поліції Литви діє на території Литовської Республіки, яка проводить спеціальні операції із застосуванням сили, збройних та спеціальних засобів. Основними завданнями групи є операції щодо визволення заручників та затримання особливо небезпечних злочинців, які вимагають спеціально підготовлених сил, а також використання спеціальних методів і обладнання. Антитерористична команда «ARAS» шукає і нейтралізує вибухові речовини, що можуть бути використані в терористичних цілях;

– автомобільна поліція Литви контролює рух на дорогах Литовської Республіки, організовує супровід глав іноземних держав, уряду та різних офіційних делегацій, а також виконує інші спеціальні функції, визначені нормативно-правовими актами в державному масштабі і без урахування територіального принципу [3].

Спеціалізовані навчальні заклади поліції є поліцейськими професійними підрозділами, які забезпечують постійне підвищення кваліфікації поліцейських.

Мета литовської школи поліції полягає не тільки у тому, щоб забезпечити подальше навчання для підвищення професійних навичок, але й щоб оцінити професійні навички під час проходження поліцейських навчальних курсів; підвищити

кваліфікацію персоналу поліції для ефективного, професійного та етичного виконання поліцейських завдань; підготувати поліцейських до виконання своїх обов'язків на території Європейського Союзу [3].

Висновки. Аналіз викладеного дозволяє дійти висновку, що структура поліції Литви складається з Департаменту поліції, спеціалізованих поліцейських підрозділів, територіальних підрозділів поліції, спеціалізованих навчальних закладів поліції та з правоохоронних органів, які виконують поліцейські функції у конкретних сферах: служба розслідування фінансових злочинів при Міністерстві внутрішніх справ Литовської Республіки, Державна прикордонна служба при Міністерстві внутрішніх справ Литовської Республіки, митна кримінальна служба, служба спеціальних розслідувань, Департамент державної безпеки та військова поліція.

Отже, підсумовуючи викладене, наголосимо, що нова правоохоронна система Литовської Республіки побудована на основі досвіду провідних західних країн, особливо в плані перейняття й адаптації під національні умови організаційних принципів, а також методик службової діяльності та виконання правоохоронних функцій. Досвід діяльності поліції Литовської Республіки оцінюється західними та українськими експертами як найбільш передовий серед країн пострадянського простору і заслуговує на увагу з метою вдосконалення діяльності та подальшого розвитку системи органів внутрішніх органів України.

Наприкінці відзначимо, що в рамках однієї наукової статті неможливо дослідити всі елементи позитивного досвіду діяльності поліції в Литовській Республіці, що обумовлює перспективність подальшого дослідження цієї тематики.

Література:

1. Алфьоров С. М. Шляхи удосконалення концептуального забезпечення реформування органів внутрішніх справ / С. М. Алфьоров // Реформування органів внутрішніх справ: проблеми та перспективи (вітчизняний і зарубіжний досвід) : Матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Дніпропетровськ, 28–29.03.2014). – Дніпропетровськ: ДДУВС, 2014. – С. 11-15.
2. Lietuvos Respublikos Policijos Veiklos Įstatymas 2000 m. spalio 17 d. Nr. VIII-2048 Vilnius [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=435630.
3. Policijos departamento prie vidaus reikalų ministerijos [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.policija.lt>.

Чумак В. В. Особенности организационного построения полицейской системы Литовской Республики

Аннотация. Рассмотрено организационное построение полицейской системы Литовской Республики, а также проанализирована возможность и целесообразность ее использования в Украине.

Ключевые слова: полиция, деятельность, структура, организация, Литовская Республика.

Chumak V. Features of the organizational structure of the police system of the Republic of Lithuania

Summary. The article deals with organizational structures of Lithuanian police system, and analyzes the possibility and feasibility of its use in Ukraine.

Key words: police, activity, structure, organization, Lithuania.